

er der heller ikke noget Sted givet en Definition, i Henhold til hvilken man skulde kunne trække en skarp Grændse mellem Bærksted og Fabrik, om det end maa indrømmes at være Tilfældet, at der i en Del Fabriker virkelig anvendes en stor Mængde Arbeidere. Jeg tror, som sagt, ikke, at det af det ærede Medlem ansøgte Moment er det væsentlige, idet der ogsaa ved mangfoldige af de Arbeidere, som udføres haandværksmæssig, anvendes et meget stort Antal Arbeidere. Derjom det ærede Medlem vil se hen til de vigtigste og betydeligste Haandværk her i Landet, vil han finde, at en Del af disse, navnlig i de større Byer, sysselsætter en stor Mængde Arbeidere, og det er altsaa ikke i Antallet af Arbeidere, at den omhandlede Forskjel ligger. Det ærede Medlem vil saaledes strax indrømme, at en Lønnermester, som sysselsætter maasse flere hundrede Svende foruden Lærlinge og Medhjælpere, ikke derfor driver sin Profession paa fabrikmæssig Maade. Nei, Forskjellen ligger paa et andet Sted, og jeg tror, at man snarere maa henvende sin Betragtning paa, at en Fabrik er et Sted, hvor Arbeidet udføres paa den Maade, at der frembringes en stor Mængde ganske ensartede Arbeide, hvorimod en Haandværker mere har de enkelte specielle Opgaver, som ere formede efter de enkelte mødende Tilfælde. Naar f. Ex. — for at blive ved Lønnerhaandværket — en Lønnermester faar Bestilling paa at opføre et Hus efter en bestemt Tegning, og han arbejder henimod dette Maal i dette specielle Tilfælde, saa staa vi overfor en haandværksmæssig Virksomhed, hvorimod man kan finde Fabriker for Lønnerararbeide, der frembringe store Kvantiteter Arbeide efter en eneste Model, uden at der er nogen Individualisering i Henseende til det enkelte Formaal. I Forbindelse med dette Sidste staaer noget Andet, som ganske vist ikke nødvendigt er forbundet dermed, men som dog ofte paa Grund af dets Beskaffenhed træder stærkt frem, nemlig Anvendelsen af Maskiner. Hvor man nemlig skal gjøre en stor Mængde Arbeide af ensartet Beskaffenhed, gjøres det i Almindelighed med først Jordeal og billigst ved Hjælp af Maskiner, hvorimod man, naar man skal appasje eller forme Arbeidet efter den i det enkelte Tilfælde givne Opgave, anvender den enkelte Mandes særlige Arbeidskraft. Jeg tror, at det maa siges, at det navnlig er disse Hændemærker, man maa ty til, naar man i Praxis skal drage en Grændse mellem det Arbeide, der udføres fabrikmæssigt, og det Arbeide, der udføres haandværksmæssigt. — Jeg skal i Øvrigt tillade mig at anbefale samtlige de Forslag, der ere stillede af Udvalgets Flertal. Jeg finder, at det er særdeles vel betænkte Forandringer i et i Øvrigt i Forveien godt Lovforslag, som ved de Ændringer, der ere stillede af Udvalget, vil blive endnu bedre.

Judenrigsministeren: Jeg skal først

udtale min Glæde over at være i Overensstemmelse med det ærede Udvalgs Flertal saavel i Henseende til Betimeligheden af Lovforslagets Fremkomst som i Henseende til de Principer, der ere nedlagte i Forslaget, og jeg skal derfor strax erklære, at jeg for mit Vedkommende ikke finder nogen som helst Anledning til at gjøre Modstand mod noget af de Forslag, der ere stillede af det samlede Udvalg, saa meget mindre som disse i væsentlig Grad stræbe hen til at forme Lovforslaget saaledes, som det oprindeligt kom fra min Haand. Derimod ser jeg mig ikke i Stand til at tiltræde Ændringsforslaget under Nr. 6 i Betænkningen eller at tiltræde Thinget at vedtage det; men forinden jeg gaar over dertil, turde jeg maasse et Dieblit dvæle ved de Forslag, som ere stillede af det ærede Medlem for Præstø Amts 1ste Valgkreds (Scavenius). Naar jeg opsætter at udtale mig om Udvalgets Flertals Forslag under Nr. 6, da er det, fordi det staaer i diametral Modsetning til Forslaget under Nr. 3 af det nysnævnte ærede Medlem. Dette ærede Medlem har her gjenoptaget en Diskussion, som med megen Udsørlighed førtes i det andet Thing, og som til Slutning gav Lovforslaget den Redaktion, som det nu har. Det kom til at foreligge netop saaledes, fordi man erkjendte Umuligheden af i Loven at kunne give en saa bestemt Definition, som maatte anses for at være nødvendig, naar Afgjørelsen af det tvivlsomme Spørgsmaal skulde henlægges under de almindelige Domstole. Det var ligesaa umuligt at blive staaende ved et Forslag, som forelaa i det andet Thing, og hvori man forsøgte at betegne det fabrikmæssige derved, at Arbeidet er delt, som at blive staaende ved det Moment, om der bruges Maskiner eller ikke. Og selv om jeg erkjender, at det Moment, som det ærede Medlem for Kjøbenhavns 4de Valgkreds (Fenger) nys nævnedes nemlig Arten af det, der fabrikeres; har nogen Betydning, saa tror jeg dog, at det ved nærmere Betragtning maa indrømmes, at heller ikke dette er indtømmende. Der er altsaa ingen Maade at bestemme Begrebet paa, og jeg vil for mit Vedkommende sige, at Frygten for at lade Indenrigsministeren afgjøre Spørgsmaalet, er mere theoretisk end praktisk. Det er overhovedet i Theorien, at man har Vanskeligheder ved at finde de afgjørende Kriterier, hvorimod jeg ikke nærer Tvivl om, at det i Praxis i Reglen ikke vil være vanskeligt at sige, om denne eller hui Maade at drive en Bedrift paa, er fabrikmæssig eller ikke. At det ærede Medlem for Præstø Amts 1ste Valgkreds er saa uhyre bange for Administrationen i dette Tilfælde, undrer mig ikke til Trods for hans Slutningsbemærkning. Der findes imidlertid i vor hele Retsstilstand ikke saa ganske saa Tilfælde, hvor man er nødsaget til at lade Administrationen afgjøre Ting af en ganske anden Vigtighed end denne. Thi hvad dreier Spørgsmaalet sig om her? Det dreier sig om, hvorvidt en Bedrift skal ind